

sutil, pero mui fuerte, en lo interior del cuerpo del animal para --- expeler los excrementos del alimento; fig. todo el vientre, y con especialidad por el de la hembra elevado con la preñez; las interiores partes de algunas frutas --- lo interior que comprehende qualquiera otra cosa, o por la substancia o utilidad de ella (úsase siempre en plural).

Més tard va en ús creixent. Vulgarment es pren per 'víscera' en general: 'ventre' i 'cor' entre els jueus espanyols de Rodes («los males de mi tripa: les maux de mon coeur») i els gauxos argentins anomenen així el membre viril. La sinonímia amb 'ventre' és sobretot aragonesa: «itar ta la tripa algo de güeno» a Echo (RLiR xi, 35). Com que en castellà ha tingut sempre un regust vulgar, no és estrany que escassegi en els textos literaris més coneguts de l'E. Mj.; tanmateix el derivat *tripera* surt ja repetidament en el S. xiv, en un gran escriptor com l'Arx. de Hita, *Libro de Buen Amor*.

En llengua d'oc valen totes aquestes coses amb poca variació. No usat pels trobadors, ni es pot esperar gaire que s'usi en poetes, però sí sovint en els textos en prosa; en singular apareix traduït «omasus» ('tripes o menuts de bèstia'), en el *Floretus*, de c. 1400, del Baix Roine; més sovint en plural, ja en un text de Castres (Tarn) de c. 1360, i altres dels Ss. xiv i xv, un de gascó (Laitora), un de Pàmias (Arieja) i 4 dels Baixos Alps dels anys 1411-1462; PSW viii, 471b; P. Meyer, *Docs. Ling.* i, 416, 207, 225, 238; hi afegeixo encara «vas los terons no sian lavatz --- alcus draps, tripas, sacx» en el Libre Vert de Lacaune (Tarn; PSW viii, 311a).

Avui també segueix essent d'ús força general: des del rodanès *tripo* (TdF) fins a la vall d'Aran i fins a l'Atlàntic; i al llarg d'aquest, pertot, fins a Bordeus i el Medoc. L'ALGc. constata la presència de *tripos*, *-pas*, en tot el domini, com també la de *büddets*, en els dos mapes *tripes i boyaux* (iv, 890, 1390); tot observant «les deux mots dans le même rapport de coexistence qu'en français»; en algun punt del Bearn (Garlin) marcant preferència d'ús: «*büddets* animaux, *tripas* hommes»; al Comenge també embotit («*tripo nero* boudin; *tr. grosso*: andouille; *petite* andouillette», Dupleich, *Pat. de St. Gaudens*).

El fr. *tripe* és «boyau d'un animal», *tripes* «estomac d'un ruminant considéré comme aliment», però l'aplicació de l'home es dona en la frase familiar *rendre tripes et boyaux* per 'vomitar'; i es documenta des del S. xiii. Per què donar-ne més dades, essent-hi tan general, i la informació francesa tan accessible a tothom.

L'italià *trippa* s'usa més en singular, i significa «lo stomaco dei vitelli ben purgato e cucinato», «quelle degli stoccafissi, buone a mangiarse». D'un mot així no es pot esperar que aparegui en els poetes clàssics ni gaire en els prosadors antics: no figura en cap text del Petrarca ni en les rimes de la Comèdia dantesca, i crec que tampoc en Boccaccio etc.; vista la pobresa dels diccs. històrics italians en fonts no literàries no crec que puguem fer gaire cas del fet que no figuri en la Crestomazia de Monaci, en Alunno, en Prati, en els

gloss. de Mussafia, i que Tommaseo no en doni cites anteriors al S. xv (*Morgante* de Pulci); ¿potser no ve d'aquí un *triperium* que cita Sella d'un inv. farmacèutic de Mòdena del S. xiv? Crec que no se'n dubta amb raó (encara que no disposo del text per comprovar-ho). L'it. *trippa* aplicat al ventre humà és terme jocós o despectiu; però Zauner (*RFgn.* xiv, 295), prova que no té aquest valor a la zona Nàpols-Abruzzi-Marques.

En fi és també sard: log. i campid. *trippa* «pancia, ventre», en el campid. nom de tela, «felpa di cotone» (Spano, Porru, MLWagner, *Diz. Et. Sdo.* ii, 520), i amb força derivació: «*strippale*: i muscoli addominali», i per al verb *strippare*, veg. infra. En un mot: dins la Romània només és estrany al romanès, i no sé si també al reto-romànic (cert que falta en els diccs. sobrelselvà de Vieli, i engadinès de Pallioppi, els quals, però, sovint prescindeixen dels mots comuns amb l'italià).

La primera documentació que trobo no és gaire antiga: no en sé d'anterior als versos del *De Vetula*: «tunc mos violenter adire / ut vel se reddat *tripae* canibus lacerandum», obra que es creu escrita en el Nord de França, a la primera meitat del S. xii (Du C.).

Fora de la Romània el mot sembla ser manllevat del romànic pertot arreu. En base, on *tripa* vol dir el mateix, no és mot gaire general dialectalment: guip. i biscaí, sí bé amb derivats o cpts. nombrosos, p. ex. *tripala* «dolor de vientres», i alguns d'ells usats en localitats de l'Alta i la Baixa Navarra, i àdhuc sul. i ronc. *tripot* «morcilla» (de manera que només sembla estrany del tot al Lapurdí: Azkue); però no sols la seva inicial *tr-*, descarta del tot l'antiguitat euskèrica, sinó també un manlleu a nivell de llatí vulgar (que llavors es deuria haver alterat en *dir-* o encara més greument).

Entre les llengües germàniques només consta l'existència en neerlandès, *trijp*, on ja és una mica antic, neerlandès mj. *tripe* (però la limitació geogràfica dona la raó a Franck quan el mira com a gallicisme); i l'anglès *tripe*, que aplicat a les bèsties, apareix primerament c. l'a. 1300, i en relació amb l'home des de 1470: és evident manlleu del francès.

En fi ens fixem sobretot en l'existència del mot en llengües cèltiques, puix que la manca d'un ètimon i l'extensió geogràfica del mot en romànic fan pensar en alguna provenença pre-romana; no obstant, totes les formes cèltiques semblen ser modernes i intruses: l'irl. *triopas* pl. «tripes, entralls» (O'Reilly) no es troba encara en irl. mj. ni antic (glossaris de Windisch, glosses de Stokes), en els quals es deia *medhal*, i continua essent estrany al gaèlic escocès (*maodail*); el ky. *tripa* «the bowels or guts» (Owen Pughe) és estrany al britònic antic (Loth, *Voc. V. Bret.*) i al còrnec, i segons Parry Williams és anglicisme;² el bretó *stripen* «tripe» també és manlleu del francès,³ segons els diccs. etimològics de VHenry i d'Ernaut, per més que ja figuri en el *Catholicon* (c. 1464).

Sobre l'etimologia no s'havia escrit res de seriós abans del meu DCEC, si doncs no és l'afirmació de Diez (*Wb.*, 328-9), el *DGén.*, el *NED*, Skeat, MLWag-